

De oostelijke ringslang in Nederland, nader beschouwd

Richard P.J.H. Struijk, Anagnostis Theodoropoulos, Ben Wielstra & Tariq Stark, RAVON

De aanwezigheid van gestreepte ringslangen in Nederland is al langer bekend. Bij de hier van nature voorkomende ringslangsoort *Natrix helvetica*, komt in Nederland (vrijwel) nooit een streep-tekening voor. In Zuidoost-Europa komen wel ringslangtaxa voor met frequent lengtestrepen. Genetische studies hebben inzichtelijk gemaakt dat het bij de gestreepte dieren in Nederland óf om de uitheemse oostelijke ringslang (*Natrix natrix*) gaat, óf om hybriden tussen de oostelijke ringslang en de inheemse ringslang (*Natrix helvetica*). Niet alleen competitie maar vooral hybridisatie met de uitheemse soort, is een bedreiging voor de inheemse soort. Het hybridisatierisico bij ringslangen wordt ook benoemd in het Interprovinciaal Ambtiedocument Invasieve Uitheemse Soorten. Het is daarom zaak de oostelijke ringslang nader te beschouwen en te bepalen welke beschermingsmogelijkheden er voor de inheemse ringslang zijn. Oostelijke ringslangen en/of hybriden zijn bekend uit vier provincies en van ieder daarvan zal een korte stand van zaken worden gegeven.

Limburg

In Zuid-Limburg is er al geruime tijd sprake van een geïntroduceerde ringslangpopulatie op de Brunssummerheide. In 2020 en 2021 werd via genetisch onderzoek de exotische herkomst vastgesteld en hybridisatie tussen de inheemse ringslang en oostelijke ringslang aangetoond. Vanaf 2005-2010 worden er in het nabijgelegen Wormdal en op het Plateau van Vijlen steeds frequenter ringslangwaarnemingen gedaan. Dit kan om een herkolonisatie vanuit nabije Duitse en Belgische populaties gaan, maar vanwege de nabijheid van de Brunssumse populatie kon inmenging van oostelijke ringslangen niet worden uitgesloten. Voordat hier extra soortbeschermingsmaatregelen zouden worden uitgevoerd, is hun genetische status in 2024-2025 zekerheidshalve onderzocht. Hieruit blijkt dat het om de inheemse ringslang gaat. Extra onderzoek aan de populatie op de Brunssummerheide onderstreepte nog eens dat het daar om een hybride populatie gaat. De mate van hybridisatie toont verder aan dat genen van de oostelijke ringslang hier domineren. Het mitochondriaal DNA van de oostelijke ringslang komt overeen met dat van de ondersoort *N. natrix moreotica* en de preciezere herkomst van de dieren is Cyprus of de westkust van Aziatisch Turkije.

Utrecht (en Gelderland)

Voor drie Utrechtse gebieden zijn er aanwijzingen of vermoedens dat oostelijke ringslang aanwezig is. Zo ontving RAVON in 2023 beeldmateriaal van een gestreepte ringslang bij de Diefdijk (grens UT-GE).

De genetische invloed van de oostelijke ringslang op een andere plek in de provincie Utrecht, Houten, is bij toeval aan het licht gekomen toen tijdens een genetische studie uit 2021 een hybride ringslang werd ontdekt.

De derde locatie betreft de Lopikerwaard, die direct grenst aan de Krimpenerwaard (Zuid-Holland), waar een grote(re) populatie oostelijke ringslangen voorkomt. In 2025 is genetisch materiaal in deze drie gebieden verzameld. Dit zal in de loop van 2026 worden geanalyseerd.

Figuur 1. Inheemse ringslang (*N. helvetica*) van het Plateau van Vijlen. Het dier vertoont het typische uiterlijk van een inheemse Nederlandse ringslang, zonder lengtestrepen en met zwarte verticale streepjes op de flanken. (Foto: R. Struijk)

Figuur 2. Hybride ringslang (*N. helvetica* x *N. natrix moreotica*) van de Brunssummerheide. Prominent aanwezig zijn de lengtestrepen op de overgang van rug naar flank. Hoewel geen uniek kenmerk voor oostelijke ringslang (en hybriden), zijn ook de gescheiden nekvlekken in de Brunssumse populatie tamelijk kenmerkend. De rugkleur loopt zodoende door tot op de kop. Dit komt minder voor bij de inheemse ringslang. (Foto: R. Struijk)

Figuur 3. Oostelijke ringslang (*N. n. vulgaris*) uit de Krimpenerwaard. Ook hier zijn bij een deel van de dieren lengtestrepen aanwezig en is sprake van gescheiden nekvlekken. (Foto: R. Struijk)

Zuid-Holland

De provincie Zuid-Holland herbergt de meeste oostelijke ringslangen en hybriden. De situatie is in 2020 en 2021 genetisch onderzocht. Twee populaties zijn bekend, namelijk Alphen aan den Rijn, waar alleen hybriden zijn aangetroffen, en de Krimpenerwaard, waar zuivere oostelijke ringslangen leven. De oostelijke ringslangen (of invloeden daarvan) in beide populaties zijn op basis van mitochondriaal DNA te herleiden tot de ondersoort *N. natrix vulgaris* die van nature in oostelijk Europa voorkomt. De situatie is nijpend, omdat de Krimpenerwaard grenst aan het bolwerk van inheemse ringslang in het Reeuwijkse Plassengebied. Bovendien lijkt er voor beide Zuid-Hollandse exotische populaties veel uitbreidingspotentieel in omliggende poldergebieden.

Noord-Brabant

In Best werd in 2023 een ringslangwaarneming, voorzien van beeldmateriaal, in de NDFF geregistreerd. De locatie betreft een natuurtuin waar meerdere reptielensoorten voorkomen. In juni 2025 werd op een nabijgelegen weg een doodgereden exemplaar gevonden. Een eerste genetische analyse (mtDNA) van dit exemplaar toont aan dat het een oostelijke ringslang met als herkomst de Balkan betreft. Er bestaat ook de mogelijkheid dat het een hybride dier is, maar de benodigde genetische analyse daarvoor heeft nog niet plaatsgevonden. Naar zeggen van de terreineigenaar zijn de ringslangen al voor 2010 door een vorige bewoner in een aangrenzende natuurtuin uitgezet. Sporadisch worden ze op korte afstand buiten de tuin aangetroffen. Er lijkt sprake te zijn van een kleine populatie, maar deze populatie dient nog nader te worden onderzocht.

Oproep

Iedereen die een waarneming doet van ringslangen buiten het natuurlijk areaal of van afwijkend getekende dieren (met name gelige lengtestrepen), wordt opgeroepen deze bij RAVON te melden. Voer dergelijke waarnemingen, liefst voorzien van een foto, ook altijd in op één van de bekende invoerportalen.

[Onderzoeken zijn mede mogelijk gemaakt door de provincies Limburg en Utrecht.w](#)

Verder lezen

- Asztalos, M., B. Wielstra, R.P.J.H. Struijk, D. Ayaz & U. Fritz, 2021. Aliens in the Netherlands: Local genetic pollution of barred grass snakes (Squamata: Serpentes: Natricidae). *Salamandra* 57(1): 174-179. [Klik hier.](#)
- Riemsdijk van, I., R.P.J.H. Struijk, E. Pel, I.A. Janssen & B. Wielstra, 2020. Hybridisation complicates the conservation of *Natrix* snakes in the Netherlands. *Salamandra* 56(1): 78-82. [Klik hier.](#)
- Struijk, R.P.J.H., I. van Riemsdijk & B. Wielstra, 2020. 'Gestreepte' ringslangen in Nederland. *Genetica, achtergrond en risico's. RAVON* 22(3): 54-57. [Klik hier.](#)

